

Miðvikudaginn 21. febrúar 1973.

Nr. 146/1971: **Haraldarbúð h/f**

(Jón Bjarnason hrl.)

gegn

Björgvin Þorbjörnssyni

(Páll S. Pálsson hrl.).

Dómenndur:

**hæstaréttardómaramirnir Logi Einarsson, Benedikt Sigurjónsson,
Einar Arnalds og Magnús P. Torfason og Þorsteinn Thorarens-
sen borgarfégeti.**

Skuldamál. Sýkna. Sératkvæði.

Dómur Hæstarétts.

Áfrýjandi hefur skotið máli þessu til Hæstarétts með stefnu 6. október 1971, að fengnu áfrýjunarleyfi 30. september s. á. Krefst hann þess, að stefndi verði dæmdur til að greiða honum kr. 48.299.84 með 7% ársvöxtum frá 1. janúar 1961 til greiðsludags og málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti.

Stefndi krefst staðfestingar hins áfrýjaða dóms og málskostnaðar fyrir Hæstarétti.

Áfrýjandi hefur lagt fyrir Hæstarétt nokkur ný gögn.

Ráða má af héraðsdómsstefnu, greinargerð áfrýjanda fyrir héraðsdómi og endurrit af svonefndum „viðskiptareikningi“ stefnda, er áfrýjandi lagði fram í héraði samtímis greinargerð sinni, að stefnukröfur málsins séu taldar vera vegna vöruúttektar stefnda í verzlun áfrýjanda á tímabilinu 1. janúar 1956 til 30. júní 1960. Áfrýjandi hefur krafizt þess fyrir Hæstarétti, að stefndi verði enn fremur dæmdur til að greiða honum skuld vegna vöruúttektar á tímabilinu 1. júlí 1960 til 31. desember s. á. að því marki, sem fjárhæð stefnukröfunnar leyfi, ef talið verði, að eldri skuldir stefnda séu að einhverju leyti niður fallnar.

Ekki verður séð, að áfrýjandi hafi haft uppi fyrir héraðsdómi kröfur vegna vöruúttektar stefnda á síðastgreindu tímabili. Koma þær því ekki til álita í Hæstarétti, enda er eigi fullnægt skilyrðum 45. gr. laga nr. 57/1962.

Greinargerð áfrýjanda um viðskipti þau, sem kröfur hans

eru af risnar, er alfarið reist á svonefndum „viðskiptareikningi“ stefnda hjá áfrýjanda, þeim sem greinir í hinum áfrýjaða dómi. Það yfirlit sýnir aðeins mánaðarlega heildarúttekt stefnda hjá áfrýjanda, og hefur áfrýjandi enga grein gert fyrir einstökum úttektum stefnda. Stefndi hefur vefengt yfirlit þetta. „Viðskiptareikningur“ þessi verður ekki talinn veita fulla sönnun um skuld stefnda við áfrýjanda, sbr. 7. og 16. gr. laga nr. 62/1938. Við það verður að vísu að miða, að stefndi hafi tekið út vörur í reikning hjá áfrýjanda á þeim tíma, sem stefnukröfurnar taka til. Að því er varðar úttekt stefnda í ágúst til desember 1958, verður þó að telja sannað með kvittuðum reikningum frá áfrýjanda, sem studdir eru vætti Guðbjargar Stefánsdóttur og vottorði Gunnars R. Magnússonar, löggilts endurskoðanda, að sú vöruúttekt stefnda hafi verið greidd áfrýjanda af Haraldi Árnasyni Heildverzlun h/f. Ber því að sýkna stefnda af kröfum áfrýjanda um greiðslur á þessum hluta kröfu hans. Aðrar kröfur áfrýjanda eru ekki studdar þeim gögnum, að stefndi verði dæmdur til greiðslu þeirra. Ber þegar af framangreindum ástæðum að staðfesta hinn áfrýjaða dóm, en rétt er, að áfrýjandi greiði stefnda kr. 10.000.00 í málskostnað fyrir Hæstarétti.

Svo sem rakið er í hinum áfrýjaða dómi, hefur orðið mikill dráttur á meðferð málsins í héraði. Lögmenn aðilja höfðu sameiginlega fresti og framhaldsfresti til öflunar gagna í nærfellt tvö ár, unz þeir lýstu gagnaöflun lokið 7. marz 1967.

Ekkert var aðhafzt í málinu, svo séð verði, fyrr en 14. september 1970, en þá var það tekið fyrir á bæjarþinginu og hafizt handa um gagnaöflun af nýju. Var málið síðan tekið fyrir nokkrum sinnum á bæjarþingi, unz það var loks flutt munnlega 21. desember 1970. Verður að víta héraðsdómara svo og lögmenn aðilja, hæstaréttarlögmennina Jón Bjarnason og Pál S. Pálsson, fyrir þann óhæfilega drátt, sem orðið hefur á málinu.

D ó m s o r ð :

Hinn áfrýjaði dómur á að vera óraskaður.

Áfrýjandi, Haraldarbúð h/f, greiði stefnda, Björgvin

Þorbjörnssyni, kr. 10.000.00 í málskostnað í Hæstarétti að viðlagðri aðför að lögum.

Dómur bæjarþings Reykjavíkur 11. janúar 1970.

Mál þetta, sem tekið var til dóms hinn 21. desember s.l. hefur Haraldarbúð h/f, Reykjavík, höfðað hér fyrir bæjarþinginu með stefnu, birtri 30. desember 1964, gegn Björgvin Þorbjörnssyni, Sörlaskjólí 3, Reykjavík, til greiðslu skuldar að fjárhæð kr. 48.299.84 með 8% ársvöxtum frá 1. janúar 1961 til greiðsludags auk málskostnaðar að mati dómsins.

Stefndi hefur gert þær dómkröfur, að hann verði sýknaður af öllum kröfum stefnanda og að honum verði tildæmdur hæfilegur málskostnaður úr hendi hans og við málskostnaðarákvörðun verði tekið sérstakt tillit til dómsskj. nr. 35, sem er reikningur frá endurskoðanda yfir ýmiss konar endurskoðun og athuganir vegna viðskipta Heildverzlunar Haraldar Árnasonar h/f og Haraldarbúðar h/f, að fjárhæð kr. 12.000.00.

Við munnlegan flutning sagðist lögmaður stefnda í tilefni af framburði vitnisins Bjarna Bjarnasonar gera þann fyrirvara varðandi málskostnaðarkröfu, að ef Haraldarbúð h/f yrði ekki talin löglegt félag vegna þess, að aðalfundur hefði ekki verið haldinn í því félagi um langan tíma, að stjórnarmenn félagsins eða lögmaður stefnanda yrðu persónulega dæmdir til greiðslu málskostnaðar.

Sættir hafa verið reyndar í málinu án árangurs.

Rétt þykir að rekja nokkuð gang þessa máls, sem er höfðað hér fyrir bæjarþinginu, áður en undirritaður dómsformaður hóf störf hjá borgardómaraembættinu.

Mál þetta var þingfest þann 12. janúar 1965. Tók stefnandi sjálfur frest í málinu til 19. janúar s. á., en stefndi fékk síðan frest til skila á greinargerð, fyrst til 2. febrúar s. á. og allt til 2. marz s. á., er greinargerð hans var lögð fram. Báðir aðiljar fengu síðan sameiginlega fresti til gagnaöflunar allt til 7. marz 1967, að þeir lýstu því yfir, að gagnaöflun í málinu væri lokið. Engin gagnaöflun átti sér þó stað, frá því greinargerð stefnda ásamt fylgiskjölum kom fram í þinghaldi þann 2. marz 1965, svo sem getur.

Þann 14. september 1970 var málið endurupptekið með heimild í 120. gr. laga nr. 85/1936 per analogiam. Fór þá fram aðilja- og vitnaleiðsla, og lögð voru fram ný skjöl í málinu. Málið var

næst tekið fyrir 25. þess mánaðar, og fengu þá umboðsmenn aðilja enn frest til frekari gagnaöflunar til 2. október s. á. Þá hafði lögmaður stefnanda boðað lögmat forföll, og af þeim ástæðum var lögmaður stefnda afboðaður, og dómariinn frestaði málinu sjálfur um óákveðinn tíma. Málið var næst tekið fyrir þann 10. nóvember s.l. og lagði lögmaður stefnanda þá fram nokkur skjöl, og enn var málinu frestað að beiðni umboðsmanna aðilja til 25. nóvember s. á., og lagði þá lögmaður stefnda fram nokkur skjöl, og enn óskuðu umboðsmenn aðilja eftir fresti til að leiða fleiri vitni fyrir réttinn og leggja fram skjöl. Var málinu frestað í því skyni til 9. desember s.l. Hafði dómari óskað eftir því, að málið yrði flutt munnlega í því þinghaldi. Í því réttarhaldi var m. a. eftirfarandi bókað:

„Dómurinn beinir því nú til lögmanns stefnanda, að honum sé gefinn kostur á að leggja fram frumreikninga frá Haralдарbúð h/f yfir úttektir stefnda hjá stefnanda, ef stefndi samþykkir.

Þá gefur dómariinn lögmanni stefnanda kost á að upplýsa, hvort færður hafi verið viðskiptareikningur hjá stefnanda yfir viðskiptin við stefnda, og leggja þann viðskiptareikning fram, ef til er. Ef slíkur viðskiptareikningur hefur ekki verið færður, er lögmanninum gefinn kostur á að upplýsa, hvort Haralдарbúð h/f hafi fært viðskiptareikning yfir viðskipti þess fyrirtækis og Heildverzlunar Haralдар Árnasonar h/f, og í því sambandi, hvort viðskipti stefnda við stefnanda hafi verið færð yfir á þann reikning, ef stefndi samþykkir.“

Lögmaður stefnanda lýsti því þá yfir, að hann mundi afla þessara gagna, ef hann gæti. Lögmaður stefnda óskaði bókað: „Ég mótmæli frekari fresti málsins, enda tel ég, að í greinargerð minni 1. marz 1965 felist áskorun til stefnanda um að leggja fram þessi umbeðnu gögn eða önnur jafngild og hafi hann haft til þess nægan tíma s.l. 5 ár.“

Lögmaður stefnanda óskaði þá eftir úrskurði vegna frestneitunar stefnda. Lögmönnum aðilja var gefinn kostur á að tjá sig um ágreiningsatriðið. Lögmaður stefnanda rökstuddi frestbeiðni sína með því, að það hafi ekki verið fyrr en 14. september 1970, er yfirheyrslur í málinu hófust, að málið hafi tekið að skýrast, og á grundvelli þeirra upplýsinga, er þar hafi komið fram, hafi gögn verið lögð fram og sýnd í réttinum.

Lögmaður stefnda rökstuddi frestneitun sína til viðbótar fyrri bókun með því, að stefnandi hefði ekki gætt þess í tíma að afla

gagna í efnihlið málsins, t. d. með yfirheyrslum, en stefnandi hefði forræði málsins.

Umrætt ágreiningsefni var þá tekið til úrskurðar. Úrskurður var kveðinn upp þann 16. desember 1970 með svofelldu úrskurðarorði: „Frestur í máli þessu er ekki veittur.“ Munnlegur málflutningur fór fram með samþykki beggja aðilja þann 21. desember s.l., en áður í sama réttarhaldi voru lögð fram nokkur ný skjöl, og vitnið Bjarni Bjarnason kom fyrir dóminn.

Málavöxtum er þannig lýst í stefnu málsins: „Skuld þessi er vegna vöruúttektar stefnda í verzlun stefnanda. Stefnda var ritað kröfubréf hinn 10. desember 1964.“ Í greinargerð stefnanda segir, að stefndi hafi allmörg ár haft viðskipti við stefnanda, þannig að hann hafi tekið út í reikning vörur í verzlun hans. Um hver mánaðamót hafi hann fengið afhentan reikning, en fjárhæð reikningsins að frádregnum 10 af 100, sem stefndi hafi fengið í afslátt af viðskiptunum, hafi verið færð í viðskiptamannabók stefnanda. Þær bækur ná aftur til ársins 1953, en í bók þess árs hafi verið færð inneign stefnda frá fyrri árum, kr. 1.015.76. Frekari skýrslu um málavexti og málsástæður er ekki að finna af hálfu stefnanda í stefnu og greinargerð.

Stefnandi hefur sundurliðað dómkröfur sínar á dskj. nr. 2, sem ber yfirskriftina: „Viðskiptareikningur: Björgvin Þorbjörns-son“, en það er vélritað yfirlit úr bókum, sem stefnandi nefnir viðskiptamannabækur. Þær bækur hafa verið sýndar í réttinum, og ljósrit úr þeim varðandi úttektir stefnda í þessu máli hafa verið lögð fram í málinu sem dskj. nr. 21-25, og hafa þau af dómsformanni verið borin saman við bækurnar. Framangreint yfirlit nær yfir úttekt stefnda á vörum hjá stefnanda árin 1955, 1956, 1957, 1958, 1959 og 1960 fram til 31. júlí það ár. Á yfirlitinu er þann 1. janúar 1953 talinn inneign stefnda frá fyrri árum, kr. 1.015.76. Auk þess hefur stefnandi lagt fram sem dskj. nr. 14-20 afrit af úttektarnótum stíluðum á stefnda, dags. 2. júlí 1960, 12. júlí s. á., 15. ágúst s. á., 16. ágúst s. á., 19. ágúst s. á., 30. ágúst s. á., 31. ágúst s. á., 1. september s. á., 10. september s. á., 30. september s. á. og 15. október s. á. Á yfirlitinu á dskj. nr. 2 svarar færsla hinn 31. júlí 1960 til fjárhæða tveggja fyrst töldu nótnanna. Heildarniðurstaða dómsskjals nr. 2 er kr. 48.165.53, en fjárhæð þá, sem á vantar til þess, að stefnufjárhæð verði náð, byggir stefnandi á hinum öðrum úttektarnótum á dskj. nr. 15-20 að því marki, sem til þarf, en að öðru leyti hefur stefnandi fallið frá kröfum samkvæmt þessum síðasttöldu dómsskjölum.

Í málinu hefur verið lagt fram sem dskj. nr. 12 bréf þriggja manna í stjórn Heildverzlunar Haraldar Árnasonar h/f, þeirra Kristjáns L. Gestssonar, Páls Árnasonar og Sigurðar Halldórssonar, til lögmanns stefnda í málinu, dags. 11. febrúar 1965, svohljóðandi orðrétt:

„Við viljum hérmeð leyfa okkur að senda yður greinargerð okkar varðandi mál þau, er Haraldarbúð h.f. hefur höfðað gegn 6 starfsmönnum okkar, þeim Kristjáni L. Gestssyni, Björgvini Þorbjörnssyni, Bjarna Sigursteindórssyni, Páli Kr. Árnasyni, Ólafi Þorleifssyni og Sigurði Halldórssyni, en mál þessi eru höfðuð vegna vöruúttektar þessara starfsmanna vorra hjá Haraldarbúð h.f. síðustu árin fyrir lokun hennar.

Á þessum árum, sem um er að ræða, áttum við mikil viðskipti við Haraldarbúð hf. Aðallega voru þau fólgin í því, að við seldum þeim vörur, sem síðan voru greiddar með víxlum. Lítil hluti viðskipta okkar við Haraldarbúð hf var á þann veg, að við keyptum af þeim vörur. Var þá sá háttur hafður á, að við fengum einn reikning frá Haraldarbúð hf í lok hvers mánaðar með vöruúttekt okkar, en auk þess var alltaf á reikningnum öll vöruúttekt starfsmanna okkar í mánuðinum. Var heildarniðurstaða reiknings Haraldarbúðar hf dregin frá okkar reikningum, og samþykkti Haraldarbúð hf síðan víxil fyrir mismuninum.

Þannig gerðum við upp í lok hvers mánaðar alla mánaðarúttekt starfsmanna okkar hjá Haraldarbúð hf öll þau ár, sem um er að ræða í ofangreindum málshöfðunum.

Máli okkar til stuðnings viljum við sýna eftirfarandi yfirlit yfir vöruúttekt starfsmanna okkar hjá Haraldarbúð hf síðustu 5 mánuði ársins 1958 samkvæmt sundurliðunum þeim, er Haraldarbúð hf lagði fram á bæjarþingi Reykjavíkur 12. og 19. janúar 1965, og bera þær saman við reikninga þá, er við fengum hjá Haraldarbúð hf í lok hvers mánaðar fyrir ofangreint tímabil, en ljósrit af þeim reikningum fylgja hér með:

Ágúst 1958:	Kristján L. Gestsson	kr. 3.620.88
	Björgvin Þorbjörnsson	— 286.29
	Bjarni Sigursteindórsson	— 270.00
	Páli Kr. Árnason	— 224.64
	Ólafur Þorleifsson	— 1.679.85
	Sigurður Halldórsson	— 1.224.00

Samtals úttekið af starfsfólki	kr. 7.305.66
--------------------------------	--------------

Plús greitt skv. uppgjöri Haraldarbúðar hf,
dags. 1/9 1958 kr. 7.305.66

Ógreitt kr. 0.00

September 1958: Kristján L. Gestsson kr. 191.16
Björgvin Þorbjörnsson — 871.20
Bjarni Sigursteindórsson — 756.00
Páll Kr. Árnason — 98.19
Ólafur Þorleifsson — 2.205.10

Samtals úttekið af starfsfólki okkar kr. 4.121.65

Mínus greitt skv. uppgjöri Haraldarbúðar hf,
dags. 1/10 1958 — 4.121.65

Ógreitt kr. 0.00

Október 1958: Kristján L. Gestsson kr. 604.30
Björgvin Þorbjörnsson — 1.478.97
Páll Kr. Árnason — 353.16
Ólafur Þorleifsson — 29.52
Sigurður Halldórsson — 703.80

Samtals úttekið af starfsfólki okkar kr. 3.169.75

Mínus greitt skv. uppgjöri Haraldarbúðar hf,
dags. 1/11 1958 — 3.169.75

Ógreitt kr. 0.00

Nóvember 1958: Kristján L. Gestsson kr. 1.372.68
Björgvin Þorbjörnsson — 841.68
Páll Kr. Árnason — 1.477.72
Sigurður Halldórsson — 113.40

Samtals úttekið af starfsfólki okkar kr. 3.805.48

Mínus greitt skv. uppgjöri Haraldarbúðar hf,
dags. 1/12 1958 — 3.805.48

Ógreitt kr. 0.00

Desember 1958:	Kristján L. Gestsson	kr. 2.349.72
	Björgvin Þorbjörnsson	— 3.010.41
	Páll Kr. Árnason	— 2.304.45
	Samtals úttekið af starfsfólki okkar	kr. 7.664.58
Mínus greitt skv. uppgjöri Haraldarbúðar hf,		
dags. 1/1 1959		— 7.664.58
		Ógreitt kr. 0.00

Yfirlitið sýnir skýrt, að allar úttektir starfsmanna okkar hjá Haraldarbúð hf hafa verið greiddar af okkur í lok hvers mánaðar, og hefur skrifstofustjóri Haraldarbúðar hf á þeim tíma, Guðbjörg Stefánsdóttir, kvittað fyrir greiðslunum. Við viljum að lokum ítreka, að við greiddum á þennan hátt allar úttektir starfsmanna okkar hjá Haraldarbúð. hf“

Á dskj. nr. 13 er svohljóðandi vottorð: „Reykjavík 17. febrúar 1965. Ég undirrituð hefi lesið bréf Heildverzlunar Haraldar Árnasonar h/f til Páls S. Pálssonar hrl., dags. 11. febrúar 1965, þar sem skýrð eru viðskipti fyrirtækisins og Haraldarbúðar h/f á árunum 1954-1960 á þessa leið: „Á þessum árum, sem um er að ræða, 1954-1960, áttum við mikil viðskipti við Haraldarbúð h/f. Aðallega voru þau í því fólgin, að við seldum þeim vörur, sem síðan voru greiddar með víxlum. Lítil hluti viðskipta okkar við Haraldarbúð h/f var á þann veg, að við keyptum af þeim vörur. Var þá sá háttur hafður á, að við fengum einn reikning frá Haraldarbúð h/f í lok hvers mánaðar með vöruúttekt okkar, en auk þess var alltaf á reikningnum öll vöruúttekt starfsmanna okkar í mánuðinum. Var heildarniðurstaða reiknings Haraldarbúðar h/f dregin frá okkar reikningum og samþykkti Haraldarbúð h/f síðan víxil fyrir mismuninum. Þannig gerðum við upp í lok hvers mánaðar alla mánaðarúttekt starfsmanna okkar hjá Haraldarbúð h/f öll þau ár, sem um er að ræða.“

Ég var fulltrúi hjá Haraldarbúð h/f með prókúruumboði á árabílinu 1955-1959.

Get ég vottað, að ofanrituð lýsing er í alla staði rétt að því er ég bezt man og veit. Guðbjörg Stefánsdóttir.“

Vitnið Guðbjörg Stefánsdóttir hefur komið fyrir dóm og staðfest framangreint vottorð. Vitnið Guðbjörg sagðist hafa hætt störfum hjá Haraldarbúð h/f þann 31. október 1959, en þar hafi hún m. a. starfað sem gjaldkeri og einnig hafi hún fært kassabók

svo og umræddar bækur, sem vitnið sagðist ekki vilja kalla viðskiptamannabækur, heldur minnisbækur.

Sagði vitnið, að afgreiðslumenn hafi skrifað úttektirnar á nótur í sams konar formi og dskj. nr. 14-20, en síðan hefðu úttektirnar verið færðar á reikningseyðublöð sams konar og dskj. nr. 8-11, stíluð á hvern einstakan starfsmann, sem úttekt gerði, en þeir reikningar hafi síðan verið látnir fylgja með yfirlitsreikningi stíluðum á Heildverzlun Haraldar Árnasonar h/f, en hvort tveggja hafi verið sent því fyrirtæki, sem síðan hafi gert upp við Haraldarbúð h/f fyrir hönd starfsmanna sinna. Vitnið sagðist ekki minnst þess, að nokkur af starfsmönnum Heildverzlunar Haraldar Árnasonar h/f hafi sjálfur gert upp viðskipti sín í mánaðarlok, en hins vegar hafi starfsmenn Haraldarbúðar h/f yfirleitt sjálfir gert upp viðskipti sín. Ekki sagðist vitnið muna, hvort greiðslur starfsmanna Haraldarbúðar h/f hefðu verið færðar í umræddar minnisbækur, en taldi þó líklegast, að þær hefðu yfirleitt verið færðar sem pro-færslur í þær bækur. Hins vegar hefði Heildverzlun Haraldar Árnasonar h/f gert upp viðskipti sinna starfsmanna við stefnanda við hver mánaðamót, en ekki hafi starfsmönnum verið sent neitt reikningsyfirlit um áramót. Ekki hafi starfsmönnum Heildverzlunar Haraldar Árnasonar h/f heldur verið sendir neinir mánaðarreikningar, þar sem umrædd heildverzlun hafi alltaf séð um að gera viðskiptin upp fyrir starfsmenn sína. Vitnið sagðist ekki minnst þess, að umræddar minnisbækur hafi náð yfir fleiri aðilja en starfsmenn Haraldarbúðar h/f og Heildverzlunar Haraldar Árnasonar h/f. Vitnið var að því spurt, hvernig á því gæti staðið, að umræddar minnisbækur gætu við áramót sýnt skuld hjá Heildverzlun Haraldar Árnasonar h/f, ef heildverzlunin hefði gert upp fyrir starfsmennina um hver mánaðamót. Vitnið svaraði svo orðrétt: „Við tókum þessar bækur ekki svo hátíðlega, að hægt væri að líta á þær sem skuldebækur. Þeim var bara ætlað að sýna viðskipti hvers starfsmanns yfir árið. Ég átti ekki upptökin að því, að þessar bækur væru færðar, og kannski hefði verið óþarfi að færa viðskipti starfsmanna Haraldar Árnasonar, Heildverzlunar h/f, í þær.“

Þá sagði vitnið, að ekki hafi verið fyrir hendi annað sönnunargagn um úttektir starfsmanna Haraldarbúðar h/f en umræddar minnisbækur, en hins vegar hafi verið varðandi starfsmenn Heildverzlunar Haraldar Árnasonar h/f fyrir hendi yfirlitsreikningar sams konar og þeir, sem væru á dskj. nr. 8-11. Sagðist vitnið telja, að umræddir yfirlitsreikningar sýndu, að Heildverzlun Har-

aldar Árnasonar h/f hefði gert upp fyrir starfsmenn sína. Vitnið sagði og, að aldrei hefðu verið skrifaðir neinir reikningar í tvíriti, að því er það myndi.

Vitnið Sigurður Halldórsson sagði fyrir dómi, að það hefði unnið við afgreiðslu á vörulager hjá Heildverzlun Haraldar Árnasonar h/f og sem stjórnarmaður í því fyrirtæki. Hafi það nokkuð fylgzt með reikningum þess og því væri þess vegna sérstaklega kunnugt um þann hátt, sem hafður hefði verið á varðandi uppgjör á úttektum starfsmanna fyrirtækisins hjá Haraldarbúð h/f. Staðfesti vitnið fyrir dómi bréfið á dskj. nr. 12.

Vitninu bar í meginatriðum saman við framburð vitnisins Guðbjargar. Vitnið sagðist sjálft hafa gert þannig upp við Heildverzlun Haraldar Árnasonar h/f við hver mánaðamót, að laun fyrir eftirvinnu vitnisins hafi verið látn mæta úttektarreikningnum frá Haraldarbúð h/f. Þá upplýsti vitnið, að Páll Kr. Árnason væri látinn og Kristján L. Gestsson fársjúkur, og sagðist vitnið telja útilokað, að hann gæti komið fyrir rétt.

Vitnið Bjarni Bjarnason sagðist hafa verið í stjórn Haraldarbúðar h/f frá stofnun þess fyrirtækis og í stjórn Heildverzlunar Haraldar Árnasonar h/f til ársins 1962, en ekki hafi hann starfað hjá framangreindum fyrirtækjum. Vitnið sagðist hafa tekið út í reikning vörur hjá Haraldarbúð eitthvað í hverjum mánuði, að minnsta kosti á árabílinu 1952-1960, og við hver mánaðamót hafi það fengið afhentan reikning með viðfestum úttektarnótum. Vitnið sagðist ekkert hafa greitt af þessum úttektum fyrr en eftir árið 1960, þegar farið var að gera upp hag stefnanda. Vitnið sagðist ekki hafa fengið sendan yfirlitsreikning um áramót yfir úttektir á ári hverju.

Vitnið sagðist kannast við Sæunni B. Jónsdóttur og vita, að hún hafi starfað á skrifstofu Heildverzlunar Haraldar Árnasonar h/f á tímabilinu 1945-1965. Lagði þá lögmaður stefnanda fram sem dskj. nr. 33 ljósrít reiknings, stílaðs á Sæunni B. Jónsdóttur, þar sem sýndar eru úttektir á vörum annars vegar og inngreiðslur peninga hins vegar.

Vitnið sagðist hafa verið hluthafi í Haraldarbúð h/f frá stofnun fyrirtækisins og setið þá stjórnarfundum þess félags og Heildverzlunar Haraldar Árnasonar h/f, sem það hafi verið boðað til. Vitnið segir, að hvorki á stjórnarfundum Heildverzlunar Haraldar Árnasonar h/f né ella hafi það heyrt ávæning af því, að heildverzlunin greiddi úttektir fyrir stefnda í máli þessu. Það hafi ekki heyrt þess getið, fyrr en vitnið hafi verið statt í réttarhaldi

í máli þessu þann 9. desember s.l. Á stjórnarfundum Haraldar-búðar h/f hafi heldur ekki komið til umræðu úttektir starfsmanna Heildverzlunar Haraldar Árnasonar h/f fyrr en eftir 1960, er uppgjör á hag stefnanda hafi farið fram, og þá hafi skuld stefnda í þessu máli komið í ljós.

Almennt um viðskipti stefnda við stefnanda sagði vitnið orðrétt: „Ég veit ekki mikið um þau frá eigin brjósti, en hitt man ég, að undir árslok 1964 kom Kristján L. Gestsson, framkvæmdastjóri Heildverzlunar Haraldar Árnasonar h/f, að máli við mig og fleiri stjórnarmenn stefnanda svo og stærstu hluthafa stefnanda. Hann lagði fast að okkur að fella niður fyrirhugaða málsókn á hendur stefnda og starfsfélögum hans, en hann íaði ekki að því, að skuldir þeirra væru þegar greiddar.“

Vitnið sagði, að Haraldarbúð h/f hefði hætt að starfa sem verzlunarfyrirtæki á árinu 1960.

Stefndi sagði fyrir dómi, að hann hefði starfað hjá Heildverzlun Haraldar Árnasonar h/f við sölumennsku og almenn skrifstofustörf, en haft lítil afskipti af bókhaldi fyrirtækisins. Hann lýsti fyrir réttinum uppgjöri Heildverzlunar Haraldar Árnasonar h/f og við Haraldarbúð h/f á þann hátt, sem segir á dskj. nr. 12 og áður er rakið. Um uppgjör stefnda við Heildverzlun Haraldar Árnasonar h/f sagði stefndi orðrétt:

„Reikningar mínir við Haraldarbúð h/f eru greiddir með milli-greiðslum þeim, sem áður er getið, en það er mitt mál og Heildverzlunar Haraldar Árnasonar h/f, hvernig okkar uppgjör fór fram.“ Í framhaldi af því sagði stefndi, að hann hefði hætt störfum hjá Heildverzlun Haraldar Árnasonar h/f þann 15. maí 1964 og hefði talið sig þá skuldlausan við það fyrirtæki, enda hefði hann ekki fengið neina reikninga frá því. Stefndi sagði og fyrir réttinum, að hann hefði aldrei heyrt stefnukrafna getið eða fengið neina rukkun frá stefnanda fyrr en með bréfi lögmanns stefnanda í desember 1964. Stefndi sagðist ekki hafa fengið neinn yfirlitsreikning yfir umræddar úttektir frá Haraldarbúð h/f um hver áramót. Stefndi sagði, að eftir því, sem hann bezt vissi, hefði frá upphafi, þ. e. frá stofnun Heildverzlunar Haraldar Árnasonar h/f, sá háttur verið hafður á við uppgjör á úttektum starfsmanna heildverzlunarinnar hjá Haraldarbúð h/f, að heildverzlunin hafi greitt reikninga yfir úttektir starfsmanna á þann hátt, sem áður hefur verið greint frá. Fyrst muni þó hafa verið um að ræða uppgjör einu sinni á ári, en hvenær það hafi breytzt, sagðist stefndi ekki geta sagt til um.

Stefnda voru sýnd dskj. nr. 14-20 og hann að því spurður, hvort hann kannaðist við, að úttektir samkvæmt nótunum væru hans eða á hans vegum. Stefndi svaraði orðrétt: „Nóturnar eru stílaðar á mig, en eftir svo langan tíma get ég ekki sagt um, hvort þetta séu mínar úttektir. Hins vegar á ég dóttur, sem heitir Guðbjörg, og getur verið, að það sé hennar nafn á nótunum, en hvort um hennar skrift er að ræða, get ég ekki sagt til um, en það má vel vera.“ Stefndi tók fram, að hann hefði aldrei fyrr séð umræddar nótur.

Stefnandi byggir mál sitt á því, að framlögð skjöl af hans hálfu sýni, að stefndi hafi tekið út vörur hjá stefnanda, enda hafi hann ekki synjað fyrir þær úttektir. Stefndi hafi hins vegar ekki sýnt fram á, að hann hafi greitt þær, og því beri honum að greiða stefnukröfur málsins. Stefnandi hefur mótmælt því, að Heildverzlun Haraldar Árnasonar h/f hafi greitt umræddar úttektir fyrir stefnda, en jafnvel þótt svo hefði verið, hefði það verið gert algerlega í óleyfi og slíkar greiðslur hefðu enga réttarlega þýðingu í þessu máli.

Stefnandi hefur sérstaklega mótmælt kröfu stefnda um, að stjórnarmenn stefnanda persónulega eða lögmaður stefnanda persónulega greiddu málskostnað, ef dæmdur yrði. Þá hefur stefnandi einnig mótmælt sérstaklega kröfu stefnda um greiðslu kostnaðar vegna endurskoðunar, sbr. dskj. nr. 35, enda hefði af stefnanda hálfu eigi verið óskað slíkrar endurskoðunar og hún hefði verið óþörf fyrir mál þetta.

Við hinn munnlega flutning málsins lagði lögmaður stefnanda fram sem dskj. nr. 36-39 ljósrít reikninga úr bókhaldi stefnanda, eitt fyrir árið 1954, eitt fyrir árið 1955, eitt fyrir árið 1956, eitt fyrir árið 1960, er lögmaðurinn kvað sýna uppgjör viðskipta stefnanda og Heildverzlunar Haraldar Árnasonar h/f, en á þessum reikningum komi ekki fram, að Heildverzlun Haraldar Árnasonar h/f hafi gert upp einhver viðskipti starfsmanna sinna við stefnanda, svo sem haldið sé fram af hálfu stefnda.

Þá var því haldið fram af hálfu stefnanda við munnlegan málflutning, að viðskipti stefnda við stefnanda hafi verið þess eðlis, að krafan í þessu máli byrjaði ekki að fyrnast fyrr en við upphaf næsta árs á eftir, þ. e. að fyrningarfrestur byrjaði ekki fyrr en í ársbyrjun 1961, og skipti ekki máli, hvort stefndi hafi fengið einhvern árlegan viðskiptareikning eða ekki, þar sem hann hafi, svo sem fram sé komið í málinu, fengið afhenta reikninga yfir úttektir sínar.

Stefndi hefur stutt sýknukröfu sína þeim rökum, að svo sem lýst sé á dskj. nr. 12, sé hér um að ræða sex mál, er stefnandi hafi höfðað samtímis á hendur starfsmönnum Heildverzlunar Haraldar Árnasonar h/f, fyrrum systurfyrirtæki stefnanda, og þar á meðal gegn stefnda. Öllum sé málunum það sammerkt, að til þeirra sé stofnað á röngum forsendum. Úttektarskuldirnar, hverjar sem þær hafi verið, hafi verið fulluppgærðar um hver mánaðamót, þ. á m. úttektir stefnda í þessu máli. Það, sem stefnandi leyfi sér að nefna „viðskiptamannabók“, muni vera einhvers konar minniskladdi um vöruúttektir, en eigi ekkert skylt við bókhald í verzlunarlegum skilningi.

Vegna þess að úttekt stefnda hafi verið gerð upp mánaðarlega af Heildverzlun Haraldar Árnasonar h/f, hafi verið litið á þetta sem staðgreiðslu af forstöðumönnum stefnanda. Aldrei hafi stefnda verið sendir yfirlitsreikningar um áramót, sem þó hafi þurft að gera, ef slíta hafi átt fyrningarfrest, sbr. 3. gr., 1. mgr., laga nr. 14/1905, enda viti hann ekki betur en vöruúttekt hans hjá stefnanda hafi verið gerð upp og greidd jafnóðum.

Þá sé þess enn að geta fyrningarkröfum til áréttingar, að aldrei hafi stefndi heyrt umstefndrar kröfu getið í einu né neinu fyrr en með bréfi lögmanns stefnanda í desember 1964.

Þess vegna sé krafizt sýknu af kröfum stefnanda þegar af þeim ástæðum, að krafan hafi verið fallin niður fyrir fyrningu, er til dómsmáls þessa hafi verið stofnað. Þó vilji hann leiða í ljós, hve rakalaus málshöfðunin sé án tillits til fyrningarástæðnanna með því að leggja fram sem dskj. nr. 5-8 nokkur sýnishorn kvittaðra reikninga stefnanda til Heildverzlunar Haraldar Árnasonar h/f á árinu 1958 ásamt skýringum á dskj. nr. 12. Sýni þessi skjöl, að þannig hafi hinar umþráttuðu vöruúttektir verið greiddar. Þá fylgi í sama skyni sem sönnun vottorð Guðbjargar Stefánsdóttur, dags. 17. febrúar 1965. Einnig fylgi ljósrit þriggja reikninga frá 1959, er sýni, að þá sem endranær hafi sami háttur verið hafður á um greiðslu.

Svo sem að framan er rakið, hefur gagnaöflun í málinu gengið treglega og reifun þess er nokkuð ábótavant, en eigi þykir þó nægileg ástæða til þess að vísa málinu ex officio frá dómi af þeim ástæðum.

Stefndi fékk ekki árlegan viðskiptareikning frá stefnanda, sbr. 1. tl. 3. gr. laga nr. 14 frá 1905. Kröfur stefnanda á hendur stefnda vegna viðskipta þeirra fram til 31. desember 1959, sbr. 1. mgr. 5. gr. nefndra laga, voru því fyrndar, er stefna var birt í málinu,

sbr.. 3. gr. sömu laga, og ber því þegar af þeirri ástæðu að sýkna stefnda af þeim.

Stefnandi hefur ekki lagt fram fullnægjandi bókhaldsgögn, svo sem t. d. frumreikninga með viðurkenningu stefnda um úttektir, eða viðskiptamannabók, sbr. 7. gr. laga nr. 62 frá 1938, er hér átti við, er sýni skuld stefnda við stefnanda vegna viðskipta árið 1960.

Eins og mál þetta er lagt í dóm, hefur stefnandi ekki gegn andmælum stefnda sannað, að stefndi skuldi honum fé fyrir úttektir nefnt ár, og ber því einnig að sýkna stefnda að þessu leyti.

Eftir atvikum þykir rétt, að málskostnaður falli niður.

Dóm þennan kvað upp Björn Þ. Guðmundsson dómsformaður ásamt meðdómsmanninum Egger Kristjánssyni, löggiltum endurskoðanda.

Dómsorð:

Stefndi, Björgvin Þorbjörnsson, skal vera sýkn af kröfum stefnanda, Haraldarbúðar h/f, í máli þessu.

Málskostnaður falli niður.

Sératkvæði

meðdómsmannsins Jóhanns J. Ólafssonar stórkaupmanns

Ég er samþykkur ofangreindri niðurstöðu að öðru leyti en því, að eftir málavöxtum ber stefnanda að greiða stefnda málskostnað, er þykir hæfilega ákveðinn kr. 10.000.00.
